



JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

Hugget i sten? Carved in stone?

- Användandet och framställningen av Sten
Sture d.y. minne, 1908–2017
- Usage and production of the memory of Sten
Sture the younger, 1908-2017

KURS: *Historia för ämneslärare, 61–90 hp*

PROGRAM: *Ämneslärarprogrammet religion/historia*

FÖRFATTARE: *Max Moritz*

EXAMINATOR: *Brita Planck*

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	2
1.1 Sten Stures levnad	2
1.2 Varför Sten Sture d.y.?	4
1.3 Syfte och frågeställningar.....	5
2 Tillvägagångsätt (Teori och Metod).....	5
2.1 Metod	5
2.2 Forskning om historiebruk	6
2.3 Material och avgränsningar	10
3 Undersökning	11
4 Utbildningskultur	11
4.1 Sammanfattning av utbildningskulturen	15
5 Populärkulturen	16
5.1 Sammanfattning av populärkulturen	19
6 Minneskulturen.....	19
6.1 Skottek – en händelse och en plats	20
6.2 Sten Sturefjädern	25
6.3 Sten Sture till häst – Två statyer i Ulricehamn.....	26
6.4 Slaget på sjön Åsunden 1520	27
6.5 Sten Stures ben	30
6.6 Sammanfattning minneskulturen.....	31
7 Resultat.....	33
8 Diskussion	34
9 Avslutande diskussion.....	36
10 Källförteckning.....	37
11 Litteraturförteckning	38

1 Inledning

Få svenskar lär ha undgått att Sverige under perioden 1397 – 1523 (enligt den gängse bilden) ingick i en trerikesunion som av eftervärlden namngetts Kalmarunionen. Gustav Wasas kröning som anger upplösningen av unionen anges som slutet på medeltiden och början på tidigmodern tid, men innan Kristian II genomfört Stockholms blodbad och Wasa sin statskupp satt en Sten Svantesson Sture (Natt & Dag) inne på riksföreståndarskapet i riket, han var alltså den sista medeltida riksföreståndaren. Denne undersökning tar sitt avstamp i hur den sista medeltida riksföreståndaren har framställs i svensk historieskrivning inom tre angivna kulturer, utbildning, populärkultur och minneskultur. Undersökningen kommer ta läsaren från historieskrivning på nationellnivå, till en lokal historieskrivning i Ulricehamn, en pjäs av Strindberg, monument, badplatser, en badmintonturnering och faktiskt ända in i hemmet där den som vill sätta historisk prägel på pepparkaksbaket kan göra så med hjälp av Sten Stures egna bakformar. Det enda som säkert kan sägas om riksföreståndaren är att hans levnad letat sig in i alla hörn av den svenska historiekulturen och att han är en av de äldsta delarna av den svenska historieskrivningen.

I mittpunkten för uppsatsen står föga förvånande Sten Sture d.y. och även om det är framställningen och bruket som står i fokuset, går det inte att undgå faktumet att utgångspunkten för samtliga brukare är Sten Sture d.y. Till följd av detta är det på sin plats att redogöra för grundberättelsen eller ramen som samtliga berättelser på något sätt inkorporerar i sitt bruk. Grundberättelsen redogörs i koncentrerad form.

1.1 Sten Stures levnad

Efter riksföreståndare Svante Nilsson (Natt & Dag) avlidit ca 1511–1512, väljer riksrådet Erik Trolle till ny riksföreståndare för riket. Men sonen till den avlidne riksföreståndaren, Sten Svantesson Sture – eller Sten Sture den yngre (förkortas d.y.) som historien känner han– har egna planer för vem som ska styra riket. Herr Stens väg till att erkännas som riksföreståndare vid midsommar 1512, går genom kallt maktspel för att ta kontroll över *rådet, slotten och menigheterna*.¹ Rådet valde som sagt Erik Trolle, men detta verkar inte ha godtagits och valet sköts på till midsommar. En förklaring till varför Sten Sture – som han började kalla sig vid tidpunkten – lyckades få det sturefientliga rådet bestående av rikets högre frälse och biskopar att välja honom, ligger i att han tagit kontrollen över *slotten och menigheterna*. Vid denna tid använde man sig av en slottlänsorganisation där slottshövitsmän och fogdar placerades ut på

¹ Gustavsson, Harald, *Gamla riken, nya stater - Statsbildning, politisk kultur och identitet under Kalmarunionens upplösningsskede 1512–1541*. Atlantis, Stockholm, 2000, S, 41

kronans slott, genom att ha sitt eget folk på de här positionerna innebar makt över stora och viktiga ekonomiska resurser och platser i riket.² Sten Sture sökte försäkran hos dessa män om deras lojalitet till honom, det fanns också *fataburslän*, som under Sturetiden (1470–1520) stod under riksföreståndarens direkta kontroll. Detta går också ihop med Stens val att börja kalla sig Sture, kanske just därför att visa på en kontinuitet mellan honom och Sten Sture den äldre.

Herr Sten vinner också kampen om menigheterna, vilket innebar tingen runt om i riket. Både fadern Svante och namnen Sten Sture d.ä. hade balanserat råden mot tingen. Historien kring agitationen är mindre bevarade, gissningsvis eftersom den ägde rum på tingsplatser och marknader runt om i riket. Där fanns allmogen och den nådes muntligt. Både Herr Sture och rådet var ute och talade för sin sak i riket, vilket visar på att riksföreståndarskapets legitimitet (fortfarande) vilade på hyllning av tingen.³

När herr Sten fått stödet av *slotten* och *menigheterna* vägde maktbalansen över till hans fördel och även *rådet* tvingades till hans sida. Därav valdes Sten Sture d.y. till riksföreståndare – en titel som varit i bruk sedan 1438 – som i åtta års tid kom att inneha titeln. Tre år senare väljs Erik Trolles son Gustav Trolle till ärkebiskop och mellan honom och riksföreståndaren uppstod konflikt. En anledning till denna konflikt verkar ha legat i ägandet av slottet Almarstaket som tillhörde ärkebiskopsstolen, en rätt som erkändes av påven men som riksföreståndaren motsatte sig.⁴ Sture valde i det här läget att belägra Stäket under förevändningen att Trolle konspirerade med den danske unionskungen, Kristian II, mot Sture. I detta läge landsteg Kristian II med trupper i Sverige för att visa vem som faktiskt bestämde i unionen – formellt låg det knappast i Stures makt att utföra den här typen av handlingar – Kristian och Trolle besegras dock, och den sistnämnda tvangs bort från ärkebiskopssätet. Men den här typen av handlingar mot en högt uppsatt kyrklig ledare – som formellt stod över Sture i unionshierarkin – sågs inte med blida ögon av kyrkliga intressen. 1518 återkom Kristian II med en flotta till Sverige och ett slag stod vid Brännkyrka, ett slag de svenska upprorsmännen vann. Efter slaget begärde Kristian II att underhandla med Sten Sture d.y. under villkoret att ett par svenskar ur aristokratin lämnades över som gisslan under förhandlingarna. Men när dessa hade överlämnats, seglade kungen hem till Danmark igen utan att förhandla. Vintern 1520 var danskarna åter i Sverige den här gången hade man valt att tåga in från södern istället för att som tidigare landsätta hären i uppsverige. Den danska hären ledd av Otto Krumpen

² Gustavsson, Harald, 2000, s. 42.

³ Gustavsson, Harald, s. 44

⁴ Lindkvist, Thomas & Sjöberg, Maria (red.), *Det svenska samhället 800–1720: klerkernas och adelns tid*, 5., [rev. och uppdaterade] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2015. s. 191–192.

kom tågandes längs Ätrons ådal och utanför staden Bogesund (dagens Ulricehamn) kom Stures sista slag att stå på Åsundens is. I ett tidigt skede av slaget träffas Sture i benet av en dansk kanonkula (som enligt lokal skröna avfyrades från Mose-Fur i Tvärred). Sture skadas så illa att han läggs i en släde och snabbt avlägsnas ifrån slaget svenskar kom att förlora. Medan Stures färddas mot Stockholm passar danskarna på att bränna Bogesund, Falköping, Skövde och Skara medan de tågar upp i landet mot Stockholm. Den 3 februari 1520 avlider den sista medeltida riksföreståndaren Sten Svantesson Sture på Mälarens is i sviterna av skadan han åtdrog sig vid slaget på Åsundens Is.

1.2 Varför Sten Sture d.y.?

Valet av Sture har gjorts på två grunder, den första är att Sture än idag är en symbol som har en tydlig anknytning till Ulricehamn och den som besöker staden kommer inte att kunna undgå riksföreståndaren som förärats två statyer, en minnessten, ett kall badhus (Sturebadet), en park, en badmintonturnering och som till och med används som kommunens portomärke, Sture brukas alltså ytterst aktivt i kommunen. Den andra är att Sten Sture d.y. riksföreståndarskap varit en självklar del av Sveriges historia ända sedan Johannes Magnus verk *Historia om alla göternas och svears konungar*, utgiven 1554. Riksföreståndarskapet har många gånger framställt Sture i en kamp för riket mot den danska unionskungen Kristian II, ärkebiskop Gustaf Trolle och rådet. Samtidigt agerar Sten Sture d.y. i brytpunkten mellan medeltid och tidigmodern tid – där Gustav Wasa maktövertagande 1521 alternativt kröning 1523 används som startpunkt för den sistnämnda – något som han självklart inte var medveten om eftersom dessa epokindelningar inte gjordes i samtiden. Tidpunkten är intressant eftersom den också utgör slutet på unionen mellan de tre nordiska rikena och starten för arvsstaten Sverige, därför finns det inom populärkulturen och utbildningskulturen mycket skrivet på området.

Frågan för mig är alltså inte när Sten Sture d.y. minne började användas i inom svensk historiekultur. Det jag undersöker är istället *hur*, *var* och *när* minnet brukats under tidsperioden 1908 – 2017, samt även *om* och *hur* bilden (av minnet) förändrats över tid. Med min uppsats hoppas jag kunna bidra till en utökad bild av Sten Sture d.y. inom svensk historieskrivning genom att närma mig Sture utifrån ett historiedidaktiskt perspektiv och undersöka hur minnet framställts och om och hur framställningen förändras över tid. Med detta perspektiv i åtanke anses det också lämpligt att se på vilken kontext och syfte Sture använts i, alltså blir frågan *vad* minnet använts relevant att ställa.

Arbetet kommer också se på minneskulturen kring Sten Sture. För den del av arbetet rör jag mig främst kring sjön Åsunden i Ulricehamn där Sten Sture d.y. dödligt sårades den 19 januari 1520, för att sedan avlida den 3 februari 1520 på Mälarens is. I Ulricehamn kommer undersökningen fokusera på det lokala bruket och användandet av Sten Sture d.y. minne.

1.3 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att visa hur Sten Sture d.y. brukats som ett historiskt minne under perioden 1908–2017, visa hur detta har förändrats över tid och förklara varför förändringarna har ägt rum. Frågeställningarna blir därför:

- Hur har minnet brukats?
- Hur har bruket förändrats över tid?
- Varför har bruket av minnet förändrats?

2 Tillvägagångsätt (Teori och Metod)

För att närma mig materialet kring Sten Sture d.y. antas en teoretisk ansats som ger förklaring kring *historiekultur* och distinktion mellan de tre kulturerna, förklaring kring *historiebruk* och vilka bruk som finns. Att använda sig av en sådan ansats innebär också ett funktionellt instrument för sortering och klassifikation av källmaterialet. En grundbult i den teoretiskt ansats är att framställningssätt av minnet förändras över tid därför att samhällets behov förändras. Alltså att synen på historien är föränderlig över tid och att detta är överskådligt över en längre tidsrymd och därav motiveras även tidsspännet på ca 100 år. Minnet kan alltså sägas ha en återanvändbarhet genom historien men att framställningssättet är föränderligt i tid och rum.⁵ Historien ses alltså som något som är bakåtblickande men som samtidigt är förankrad i sin samtid, därför finns möjligheten att undersöka hur och varför denna förändring skett.

2.1 Metod

Metoden jag använder mig av kräver analys av text, där helheten i beskrivningen lyfts fram. Alltså hur Sten Sture d.y. framställs och vilken kontext han rör sig i. Det är alltså relevant att se på dels hur Sture själv framställs men också hur hans interaktion med omgivningen framställs, som exempelvis: Står Sture i konflikt med någon, är det en dualistisk framställning med en tydlig protagonist och antagonist? Finns det en politisk agenda bakom att framställa

⁵ Dybelius, Anders, *Ett hållbart minne? historiebruk kring Georg Carl von Döbeln 1848–2009*, Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet, Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2012, Göteborg, 2012. S. 14.

Sture med dessa karaktärsdrag där hans kamp är en frihetskamp gentemot förslagsvis Trolle och Kristian II? Är framställningen deterministisk? Analysen stannar alltså inte vid Sten Sture, utan ser också på den kontextuella framställning han rör sig i och hur den förändras beroende på *var*, *när* och *hur* minnet framställs och *vad* minnet framställs för. Med detta tillvägagångssätt fångas alltså både innehållet och kontexten till framställningen in och bruket av herr Sture kan destilleras till en överskådlig bild över tid.⁶

2.2 Forskning om historiebruk

När jag närmar mig materialet om Sture utgår jag från det teoretiska ramverk som Anders Dybelius använder sig av i sin historiedidaktiska avhandling om Döbeln, mitt ramverk stärks också upp med teoribildning från Klas-Göran Karlsson och Ulf Zanders bok *Historien är nu*, och Roger Johanssons artikel om Ådalshändelserna i historisk tidskrift. Dybelius ramverk används på ett sådant sätt att tre historiekulturer definieras och avgränsas ifrån varandra, inom dessa tre, *utbildningskultur*, *populärkultur* och *minneskultur*, kan olika typer av källor tematiseras beroende på hur och varför källan har tillkommit.⁷ Dessa tematiseringar är funktionella för mitt eget arbete eftersom de avgränsar olika typer av material ifrån varandra. Det blir också relevant att använda eftersom bilden av Sten Sture d.y. då kan jämföras mellan och inom kulturerna.

Kulturerna definieras av Dybelius som följande. Till *utbildningskulturen* sorteras källor som syftar till att uppdaga någon form av sanning, och att de innehåller källreferenser.⁸ Denna kultur kan alltså visa på hur den vetenskapliga bilden av Sture förändrats. *Populärkulturen* tar tillvara på materialet som framställs för att förmedla känslor och tillkommit för en bredare publik.⁹ Här framkommer istället material som ofta intar någon form av dramaturgi, och att uppdaga en sanning blir sekundärt till det huvudsakliga syftet att underhålla. Historien kan alltså läggas till rätta för att passa in i en dramaturgisk modell.¹⁰ När det kommer till spørsmålet kring populärvetenskapliga verk och hur de ska sorteras in är definitionen glasklar, saknas referenser i brödtexten tillhör källan inte utbildningskulturen och sorteras därför in i populärkulturen. Den sista kulturen, *minneskulturen* fångar upp hur Sten Sture använts i ett ihågkommande syfte, vilket kan synliggöras genom fysiska manifestationer som monument och minnesmärken. Inom *minneskulturen* är det också rekommenderat att använda sig av

⁶ Dybelius, Anders, 2012, s 14.

⁷ Dybelius, Anders, s, 8–11.

⁸ Dybelius, Anders, s, 10.

⁹ Dybelius, Anders, s 10.

¹⁰ Karlsson, Klas i Karlsson, Klas-Göran och Zander, Ulf (red.), *Historien är nu: en introduktion till historiedidaktiken*, 2., [uppdaterade och bearbetade] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009, s, 140–142.

nyhetsartiklar som kan ge en bättre bild av hur minnesmärken och monument mottagits.¹¹ Andra typer av manifestationer inom *minneskulturen* är när Sture används som symbol, namngivare eller orsak till minnesfirande. Genom dessa tre kulturer kan källorna inordnas, men det kan inte sägas vara tillräckligt och därför genomförs en textanalys av källorna för att definiera vilken typ av *historiebruk* källorna kan sägas innehålla.

Historiebruk innebär kortfattat hur historien brukas av individer och grupper, i ett forskningssammanhang undersöker man inom historiedidaktiken *när, hur* och *varför* källan tillkommit och *vad* den använts till.¹² *Historiebruk* är ett centralt begrepp för mitt arbete, och genom användning av begreppet möjliggörs också undersökning av hur Sten Sture brukats i tid och rum. Men för att göra *historiebruk* till ett operationellt begrepp krävs definitioner av olika typer av bruk, detta görs genom användning av professor Klas-Göran Karlssons typologi över historiebruk som används av Dybelius, med Dybelius egna tillägg *lokal-ideologiskt historiebruk*. Jag använder mig av denna typologi eftersom att den ger funktionella avgränsningar av olika typer av historiebruk.

Vetenskapligt historiebruk kännetecknas av att det syftar till att upptäcka och rekonstruera någon form av sanning utifrån en historievetenskaplig ansats, – alltså med ett uttalat syfte, metod, teori, avgränsningar i tid och material – i vis mån kan det sägas att forskaren försöker bredda bilden (eller förståelsen) för sitt undersökningsobjekt. *Existentiellt historiebruk* utövas av alla människor och bottnar i det mänskliga behovet att minnas, och brukas både individuellt och kollektivt. Bruket ger en tempusöverskridande orientering i samtiden där *då, nu* och *sedan* flyter samman och ger en känsla av stabilitet och kontinuitet i samtiden.¹³ Bruket kan snabbt exemplifieras så här: Vi svenskar har alltid...(då), därför måste vi idag...(nu), för att våra barn ska kunna...(sedan). Vilka vi svenskar är förstås utifrån kollektiva gemensamma minnen som skapar ett gemensamt historiskt medvetande. Men bruket är också privat, och kan säga något om vem *jag* är utifrån den kedja av minnen som upplevs skapa jaget. Rötter och kultur kan sammanfatta detta bruk. *Moraliskt historiebruk* syftar till att dels upptäcka förtryckta gruppers förflutna i samhället, men kan också riktas mot en hegemonisk tolkning av det förflutna. Bruket innefattar oftast en underton av fostran – sensmoral om man så vill – där forna tiders misstag ska upptäckas för att undvikas i samtiden.¹⁴ *Ideologiskt historiebruk* används oftast av intellektuella och politiska grupper för att med hjälp av

¹¹ Dybelius, Anders, s, 11.

¹² Dybelius, Anders, s, 7

¹³ Karlsson, Klas-Göran i Karlsson och Zander, 2009, s, 60

¹⁴ Dybelius, Anders, s, 13

historian skapa ett sammanhang där den egna ideologin sätts i fokus och framställs som det självklara utfallet av historien, kan exemplifieras som; I forna tider rådde det ojämlika förhållanden i hela riket, men över tidens gång reste sig folket mot den förhärskande klassen i samhället för att återta det land och resurser som de av hävd och tradition gör naturligt anspråk på. På sikt ledde denna klasskamp till formandet av SAP och arbetarnas övertagande av statsapparaten som skapt den moderna välfärdsstaten Sverige där alla är lika mycket värda och har samma möjligheter. *Icke-bruk* är en intressant form av bruk eftersom den innebär att inte bruka. Det ska dock inte förstås som ett omedvetande utan ett medvetet val att glömma bort något. Få svenskar känner exempelvis till det inhumana sätt på vilket förståndshandikappade behandlades och institutionaliserades i Sverige under större delen av 1900-talet, kanske för att den bilden rimmar illa med bilden av Sverige som en rättvis och jämlik stat? *Politisk-pedagogiskt historiebruk* utgår ifrån att göra jämförelser för att visa på likheter – oftast oproblematiskt framställt – mellan då och nu. Ungefär som när Sverigedemokraternas jämförs med fascistiska partier. Om istället skillnader hade lyfts in för att bredda bilden – som är vanligt inom det vetenskapliga bruket – blir en sådan oproblematiskt jämförelse omöjlig.¹⁵ *Kommersiellt bruk* är kort gott att bruka historien i syftet att tjäna pengar på den. Historien används då för att skapa en autenticitet kring produkten med slogans som ”Äkta skotsk whiskey gjort utifrån samma familjerecept sedan 1760”. *Lokal-ideologiskt historiebruk* är Dybelius egen konstruerade begrepp och bruket äger rum inom ett geografiskt avgränsat område.¹⁶ Bruket förekommer dels i marknadsföringssyfte av det lokala, – som Ekehagens forntidsby som lyfter fram Falbygdens forntid – dels i syfte att främja den lokala särarten och verka identitetsskapande.

När dessa bruk definierats ska den sista delen av ramverket komma på plats, och denna del består av begreppet *historiemedvetande*. Begreppet försöker att fånga in en omedveten process av tyst kunskap som aktualiseras i samtiden genom att den verkar förklarande för varför det ser ut som det gör i landet, hur det kommer sig att något sker och hur man i framtiden ska agera.¹⁷ Detta syftar till att förklara hur olika tempusformer påverkar och samverkar med varandra. Denna processen är ständigt aktuell i samtiden och därför är den föränderlig i tid och rum. Processen synliggörs när ett historiskt skede nedtecknas, vilket görs

¹⁵ Karlsson, Klas-Göran i Karlsson och Zander, s. 66. Politiskt får man tycka vad man vill, men det kan knappast sägas vara ett vattentätt skott att likna Jimmie Åkesson vid Mussolini och Hitler då de agerar under helt skilda förhållanden, och den typen av analogi glömmar gärna bort att både Mussolini och Hitler gjorde mycket mer för Italien och Tyskland än att enbart bedriva ett ideologiskt skräckvälde.

¹⁶ Dybelius, Anders, s. 13

¹⁷ Karlsson, Klas i Karlsson och Zander, s. 46–50.

utifrån ett sentida betraktelsesätt. Detta verkar förklarande till hur olika *historiebruk* uppstått över tid, eftersom dessa uppkommer utifrån en författares *historiemedvetande*.

Men vad händer när det finns flera olika bilder om vad som hänt och flera grupper gör anspråk på samma minne? De här frågorna lyfts av Roger Johansson när han tar en närmare titt på hur bilden av Ådalshändelserna brukats från 1931 – 2001. Som redan nämnts är historien föränderlig, och med sin undersökning menar Johansson på att man kan se flera brott över tid, där historien skrivits om eller med andra ord när en ådalsbild byts ut mot en annan. Historiska händelser skapas i efterhand, men rekonstruktionen sker i ett bestämt sammanhang där historien används för att besvara frågor som existerar i samtiden.¹⁸ Johansson syfte med undersökningen är att synliggöra processen, produktion och förmedling av ett historiskt skeende och hur denna process är föränderlig över tid.

Med historia menar vi – eller uppfattar något – som har faktiskt har hänt, ”wie es eigentlich gewesen”, utifrån detta bör kan vi säga att ett historiskt minne är vår uppfattning om vad som är den verkliga historiska händelsen.¹⁹ Uppfattning om vad som verkligen skett behöver inte vara ”wie es eigentlich gewesen”, men eftersom den uppfattas som sådan kommer den också beskrivas som sådan. Poängen är att sättet som det återges på inte behöver vara sant, men eftersom det är sant för brukaren av historien blir det också sant. Johansson ger exempel på hur Ådalshändelserna ställts i kontrast mot det Trygga Folkhemssverige, som då ses som ett utslag för hur man kunde uppfatta samtiden och samtidigt sätta denna i kontrast mot dåtiden (då var det dåligt, nu är det bra).²⁰

Utifrån att anlägga ett perspektiv på samhället i omvandling och förändring i relation till en given händelse eller person, kan olika bruk av historien utkristalliseras.²¹ Genom att anlägga ett sådant perspektiv blir inte ”wies es eigentlich gewesen” relevant i den mån att det inte är intressant om bilden som återges är korrekt eller inte. Istället blir ”wies es eigentlich gewesen” frågan som ställs till det som sker omkring bilden, vad säger bilden om bruket av historien i den här tiden och det här rummet? Ett sådant perspektiv är också behjälpligt när bilden synbart förändras över tid.

¹⁸ Johansson, Roger, ”Bilden av ådalshändelserna 1931”, *Historisk tidskrift*, 2002, vol. 2, s, 244.

¹⁹ Johansson, Roger, 2002, s, 246.

²⁰ Johansson, Roger, s, 246

²¹ Johansson, Roger, s, 247

2.3 Material och avgränsningar

För utbildningskulturen har filosofi dr. i historia Carl Grimbergs, *Svenska folkets underbara öden – I. Forntid och medeltid fram till 1521*. Originalverk från 1913, tillhandahålls via *Projekt Runeberg*. Grimberg väljs ut eftersom den stora spridning hans verk har haft, och eftersom han är en för sin samtid, idag mest kända historiker. Professor i historia Gottfrid Carlssons karaktärsstudie, *Sten Sture den yngre – en personstudie i Scandia* från 1929. Amatörhistoriker Gustaf Bogers, *Ulricehamns krönika – Blad och bilder ur en stads historia*, från 1951 samt docent Lars-Arne Norborg, *På Sten Sture den yngres tid i Bygden vid ridvägarna – Årtusenden kring Åsunden* Lars Holmén m.fl. från 1997, väljs ut eftersom båda representerar en lokal utbildningskultur i Ulricehamn. Boger är då den första att försöka sig på att skriva Ulricehamns historia och Lars-Arne Norborg ingår i den grupp som företog sig samma projekt några decennier senare. Professor Harald Gustavssons *Gamla Riken, nya stater – Statsbildning, politisk kultur och identitet under Kalmarunionens upplösningsskede 1512 – 1541*, från 2000. Gustavsson har valts ut då han är en nutida expert på nordisk historia och att han därför med fördel kan sägas representera den nutida utbildningskulturen.

Jag gör inget avkall på fullständighet, utan undersöker enbart fyra framställningssätt för att kunna visa på hur framställningen förändrats över tid, men också även i rum då källorna kan delas upp i nationell och lokalspännvid. Alltså bör det även uppdagas vilken skillnad rummet har för framställningen.

I undersökningen kommer även artiklar att undersökas, då främst när det gäller *om, när och hur* avteckning av monument, minnesmärken beskrivits i den. Den lokala pressen kommer också i den mån det är möjligt att användas när dessa har skrivit om Sture. Även kommer jag inom ramen för minneskulturen kring Sten Sture att bege mig till platsen där det sägas att Herr Sten stod och blickade ut över Åsunden innan det stundande slaget. På platsen (Skottek) kommer jag undersöka hur man brukar sig av historien och hur den framställs på platsen. Alltså hur en plats skapas utifrån en historisk händelse, alltså själva rummet. Det finns även god tillgång på skriftliga källor på det lokala planet, däribland de redan nämnda av Boger *Ulricehamnskrönika* och Norborg. Källorna på det lokala planet ses som högt intressanta eftersom de kan sorteras in i fler än en typ av historiekultur, kanske just därför att händelsen är både intressant för rikshistorian och lokalhistorian.²² Inom minneskulturen sorteras också

²² Norborg, Lars-Arne, *Ulricehamnsbygden på Sten Sture d y:s tid*. Föredrag på Ulricehamnsmuseum 21 mars-29 maj 1993. Nedtecknad kopia erhållen av Ulricehamn Stadsbibliotek.

Slaget på sjön Åsunden 1520 som var en artikel i *Ulricehamnsbygdens jul 1983* och är skriven av Thage Falckerstedt in.

För populärkulturen används författare Christopher Sylwans reseguide i bokform, *FRÅN FALKÖPING ÖFVER ULRICEHAMN TILL HALMSTAD PÅ VÄSTRA CENTRALBANAN OCH HALMSTAD-NÄSSJÖ JÄRNVÄGAR*, från 1908. Sylwas verk kan vid en första anblick ses som kuriosas, detta vore dock felaktigt eftersom att verket istället får stå som bevis för hur sprid den tidens framställning och uppfattning om Sten Sture d.y. faktiskt var. Gustaf Strindbergs manus till uppsättningen *Den sista riddaren* från 1908 kommer också att granska, eftersom handlingen byggs kring Sten Sture d.y. som då är ”den sista riddaren”. Strindberg har valts ut eftersom att han kan sägas representera den svenska kultureliten under tidsperioden, och eftersom han är en svensk historisk kulturperson. Bo Erikssons, *Sturarna – Makten, morden, missdåden*, från 2017, har valts ut då Eriksson är den författare som för stunden skrivit något som berör Sten Sture d.y. tidsaspekten är alltså en viktig faktor. Men Eriksson väljs också ut eftersom han är en erkänd historiker som är både fil. dr i historia och står som redaktör för *historisk tidskrift*. Om missuppfattning

Oavsett vilket av material jag närmare mig är ändå tillvägagångssättet det samma, att se på hur framställningen av minnet görs, vad som betonas i det och hur framställningen är föränderlig i tid och rum. Startpunkt sätts av Christopher Sylwans verk, från 1908 som är en reseskildring som lyfter upp historia och sevärdheter längs färdsträckan och Bo Erikssons bok om ätten Sture från 2017. Ramarna för undersökningen motiveras av att startpunkten då sätts under den då rådande tidsansand av nationalromantik i Sverige och den hitersta begränsningen eftersom slutpunkten då blir samtida uppsatsen.

3 Undersökning

Undersökningen börjar med utbildningskulturen för att sedan behandla populärkulturen och avslutningsvis minneskulturen. Under varje rubrik presenteras det undersökta materialet i kronologisk ordning och i minneskulturen presenteras materialet under egna rubriker. Varje kultur avslutas med en sammanfattning.

4 Utbildningskultur

Först ut att presenteras är Carl Grimbergs *Svenska folkets underbara öden* för att sedan följas av Gottfrid Carlssons, Sten Sture den yngre – en personstudie i *Scandia*, Gustaf Bogers *Ulricehamnskrönika*, Lars-Arne Norborgs *På Sten Sture den yngres tid i Bygden vid ridvägarna – Årtusenden kring Åsunden*. Kapitlet avslutas med Harald Gustafssons *Gamla*

riken nya stater – Statsbildnings, politisk kultur och identitet under Kalmarunionens upplösningsskede 1512–1541.

Filosofi doktor i historia Carl Grimbergs framställning av Sture lyfter fram en riksföreståndare som karaktäriseras av ärlighet, ridderlighet och att han var älskad av folket. Detta synliggörs i texten när Sture beskrivs görs bönderna varma om hjärtat, när han söker försoning med Gustav Trolle och särskilt när han vid sitt dödsögonblick ägnar sina sista tankar åt Sveriges framtid och hur försvaret av Stockholm skulle anordnas.²³ I framställningen är det också påtagligt hur Stures karaktär blir historiens protagonist som kontrasteras mot Trolle och Kristian som utgör framställningens huvudsakliga antagonister. I mångt och mycket kan dessa kontraster göras gällande i hur Trolle och Kristian utmärks för att vara baksluga och äregiriga vilket står i bjärt kontrast mot Stures ridderliga framtoning. Detta synliggörs när Grimberg låter Trolle bli Stures naturliga motståndare genom striden mellan de båda ätterna och när Trolle förolämpar Sture i Uppsala domkyrkas sakristia, eller när det beskrivs att Kristians II dröm ända sedan barnsben varit att lägga Sverige under sig.²⁴ Framställningssättet kan lite elakt kallas för stor historia där stora mäns levnad ger moraliskt och ideologisk vägledning i en berättelse som ständigt leder framåt. Grimbergs framställning av historien kan sägas vara national-ideologiskt eftersom om det är något som är genomgående för framställningen så är det kärleken till plikten och fosterlandet som framstår. På detta sätt görs alltså Sten Sture d.y. till en symbol för plikt-känsla, plikt-trogenheten och till en frihetskämpe.

Den här typen av idealbild av Sture var grundmurad under tidsperioden, vilket blir tydligt när man ser på de samtida källorna i uppsatsen. Men denna bild kom snart att förändras i och med förändringar inom den svenska historieskrivningen, när kraven på källkritik ökade och strävan efter att verifiera faktauppgifter kom upp på agendan, hamnade många befästa bilder under luppen och de skulle aldrig mer bli desamma. Sten Sture blev satt under luppen av professor i historia Gottfrid Carlsson i dennes personstudie av riksföreståndaren. Carlssons bruk av Sture definieras som vetenskapligt eftersom att den syftar till att uppdaga en form av sanning kring riksföreståndaren. Det Carlsson främst gör i sin karaktärsstudie är att bedöma källorna kring Sture och göra upp med ”den fosterländska romantiken” som bemäktigat sig Sture person.²⁵ Genom ett källkritiskt förhållningssätt gentemot källorna menar Carlsson att den idealiserande

²³ Grimberg, Carl, *Svenska folkets underbara öden*, inskannad faksimilutgåva från 1985 som digitaliserats av projekt Runeberg, s, 525-530.

²⁴ Grimberg, Carl, 1985, s, 525.

²⁵ Carlsson, Gottfrid, Sten Sture den yngre, en karaktärsstudie, *Scandia*, 1929, s, 112–113.

bilden av Sten Sture uppkommit dels genom användning av tendensiösa källor som har Vasaregimens skyddande hand över sig, dels genom en romantisk skönmålning under 1800-talet. Förklaringen till varför bilden av Sture genomgår denna förändring ligger i tiden, sättet historien framställdes hade förändrats sen Grimbergs dagar och bröderna Lauritz och Curt Weibull hade gjort entré inom den svenska historieforskningen, och deras kritiska undersökningar kom att nedgöra många vedertagna sanningar inom den svenska historien. Carlssons studie kan med fördel placeras in som en kritisk undersökning enligt den Weibullska skolans riktlinjer. Resultatet av Carlssons studie blev att ”unge herr Sten i själva verket var den mot sina fiender hårdaste och hänsynslösaste av de tre riksföreståndarna, som buro sturarnas frejdade namn”.²⁶ Carlssons studie utgör ett tydligt brott i historieskrivningen av Sture och riksföreståndarens idealiserade karaktärsbeskrivning faller offer för krav på källkritik. Brottets betydelse för hur bilden av Sten Sture i därefter kom att framställas blir tydligt när man går vidare till amatörhistorikern Gustaf Boger.

Om det är något som tydligt genomsyrar Bogers framställning är fokuset på det lokala, hans starka fokus på det gör att Sture tappar i lyster, det är helt klart inte den ädla riddaren som Grimberg beskriver utan en helt vanlig härförare som deltog i ett slag på Åsunden. Bogers bruk av historien definieras som lokal-ideologisk eftersom att fokuset hela tiden glider bort ifrån den stora politiken och mycket av framställningen cirkulerar kring hur ortsbefolkningen påverkades av slaget. Det här synliggörs när Boger väljer att beskriva vilken väg den danska hären tog, hur staden Bogesund brändes ned och hur Stures minne idag är befast i Ulricehamn genom ett minnesmärke.²⁷ Det kan ses som stärkande för min poäng att Boger låter rimkrönikan föra talan om slaget istället för att själv redogöra för det, alltså att han väljer att falla tillbaka på en deskriptiv redogörelse. Avslutningsvis lägger Boger krutet på att lyfta fram hur Stures öde givit namn åt den – idag – populära badplatsen Skottek som även bevärdigats med ett monument till Stures minne, mer om detta sen.

Att Boger inte väljer att kommentera Stures person kan dels kopplas samman med hans syfte att skriva historien om Ulricehamn och då saknas motiv för att beskriva Stures person. Dels har också sättet på vilket man skriver historien förändrats, vilket kan kopplas till Weibullar i stort och till Carlssons studie av Sture inom det som skrivs om riksföreståndaren. Den tidigare idealiserande bilden av Sture har fallit i och med Carlssons studie och Bogers framställning befäster faktumet att något har hänt med historiemedvetandet kring Sten Sture. Samtidigt bör

²⁶ Carlsson, Gottfrid, 1929 s, 132.

²⁷ Boger, Gustaf, *Ulricehamnskrönikan*, Ulricehamns tidning AB, 1951, s, 18–21.

det inte underskattas att Boger tilltänkta läsarskara avgränsas till en liten grupp människor i södra Västergötland, varför skulle han då ge spelrum för en grandios bild av en avlägsen riksföreståndare vars enda koppling till staden är att han ådrog sig sitt banesår vid den? Svaret på frågan bör vara att dessa två faktorer samverkar, alltså att sättet man genomför historiska studier har förändrats och att Boger verkar inom en lokalkontext. Den här tesen kan sägas bekräftas av Docent Lars-Arne Norborg framställning av Sture, eftersom att även han verkar inom en lokalkontext och även han lägger föga intresse vid Sture som person men med skillnader gentemot Boger.

Det som kan sägas om Norborgs framställning är att den precis som Bogers är en lokal-ideologisk sådan, men det finns skillnader och dessa kan förklaras av skillnaden i tid, men även av att Norborg är skolad historiker vilket Boger inte är. Det sistnämnda tror jag har en viss påverkan eftersom Norborg på detta sätt är skolad att framställa historien på ett mer analytiskt sätt. Skillnaderna utgörs dels i uppgifterna om det danska armé uppbådet där Boger menar att den danska hären bestod av legoknektar och inhemska trupper medan Norborg menar att hela det danska uppbådet var legoknektar.²⁸ Att båda lyfter in Sten Sture monumentets inskrift med skillnaden att Norborg kommenterar vad som skrivet på den vilket Boger inte gör. Norborg dementerar delen av inskriften där Sture kallas för en av rikets ädlaste män och detta gör han genom referat till Gottfrid Carlssons karaktärsstudie av Sture där Sture istället kallas för hänsynslös.²⁹ Här synliggörs det också att Carlssons studie av Sture har bekräftats inom den svenska historieskrivningen och att den av Norborg betraktas som vedertagen sanning. Det brott som skett mot den tidigare historieskrivningen synliggörs alltså genom Norborg kapitel. Samtidigt anser dock Norborg att inskriptionen har rätt i att slaget är av stor betydelse för den nationella historieskrivningen.³⁰ Slaget handlar i grund och botten om bibehållandet av Kalmarunionen eller ett svenskutträde enligt Norborg. Genom detta deterministiska synsätt på historien kan en koppling dras mellan Grimberg och Norborg, eftersom att båda utgår från att det endast fanns två givna alternativ. Norborg väljer också att använda begreppet nationalstat kring den stat Sture då skulle försöka grunda. Även om Grimberg aldrig talar om nationalstaten i sin framställning är den underförstått där då han ständigt talar om ett svenskt folk. Framställningen ses dock inte som ideologiskt bruk eftersom Norborg inte gör Sture till ett grandioöst exempel att efterlikna, dock är termen

²⁸ Norborg, Lars-Arne, *På Sten Sture den yngres tid* i Holmén, Lars m.fl. (red.), *Bygden vid ridvägarna: årtusenden kring Åsunden*, Ulricehamns offset, Ulricehamn, 1997, s. 71.

²⁹ Norborg, Lars-Arne, 1997, s. 71.

³⁰ Norborg, Lars-Arne, s. 71.

nationalstat förvirrande för läsaren eftersom Sture omöjligen kunnat tänka tanken att skapa en sådan (arvrike hade varit en bättre term). Det som hittills har belagts är att bruket av Sture under 1900-talet förändrades och att den vedertagna bilden bytts ut, undersökningen rör sig nu in i det nya milleniet och här utgör professor Harald Gustavssons *Gamla riken, nya stater*, källmaterialet och det som inledningsvis kan säga är att Gustavsson lägger ett perspektiv på Sture som de andra källorna inte gör.

Gustavssons är intresserad av Sture som politiker och inte person och bruket klassificeras som vetenskapligt historiebruk. Hans syfte är att undersöka unionspolitiken i Norden under Kalmarunionens slutskede. Att Sture som person är ointressant för Gustavsson kan förklaras med att den typen av historieskrivning tappat sin lyster, vilket jag redogjort för. Det som däremot utskiljer Gustavsson från de andra källorna är hans fokus på Sture som en portalfigur för att förstå unionsupplösningen.³¹ Den Sture som går att utläsa är en beräknad och intelligent maktpolitiker som aktivt arbetar för att befästa sin egen makt. Det intressanta med Gustavssons framställning är att den kan sägas förvalta den tradition som uppkommit efter Gottfrid Carlssons studie av Sture, men Gustavssons verk kan också sägas utgöra ett brott gentemot de tidigare källorna. Detta brott ligger i att Gustavsson lämnar det nationella och lägger sig på en regionalnivå där hela unionen är föremål för undersökning. Genom att göra detta får bilden av Sture en dignitet som var att räkna med i de stor politiska skeendena, vilket också kan sägas utgöra ett brott mot den gängse bilden av Gustav Vasas maktövertagande där Gustavsson menar att detta maktövertagande aldrig hade kunnat äga rum om det inte varit för Stures agerande.³² Detta utgör också ett brott mot bilden som uppkom med Carlsson eftersom Sture på detta sätt blir en av de viktigaste formgivarna av den svenska historien. Därför att om man antar perspektivet att Sture möjliggjorde Vasa, erkänner man också att den centralmakt som skapades under Vasaregenter vilar på arvet av Sten Sture. Gustavssons verk bidrar på detta sätt till att bilden av riksföreståndaren idag – inom utbildningskulturen! – har blivit den av en toppolitiker vars handlingar kom att få konsekvenser som förändrade den geopolitiska regionen Norden för all framtid.

4.1 Sammanfattning av utbildningskulturen

Bilden av Sture har alltså skiftat från den idealiserande bilden av en ädel riddare till en hänsynslös maktpolitiker som i sin tur gått till bilden av en hänsynslösmaktpolitiker vars handlingar fått stora konsekvenser för hela Norden och nationen. Att bilden förändras

³¹ Gustavsson, Harald, s, 41.

³² Gustavsson, Harald, s, 76–77.

förklaras med att den historia som vetenskapsfält förändras under 1900-talet och med utökade krav på källkritik och en större strävan att verifiera källmaterialets innehåll innebar att den ädla riddaren Sten Sture d.y. – i likhet med många andra idealbilder – gick i graven. Detta brott i framställningen av Sten Sture d.y. utgörs av Gottfrid Carlssons personstudie och en skarp linje kan dras mellan Grimbergs framställning och Carlssons. Den bild av Sture som Carlssons artikel ger upphov till kan sägas vara varaktig även idag, vilket exemplifieras med att alla författare som kommer efter Carlsson inte har intresse av att skriva något som inte går att verifiera med hjälp av källor. Carlssons artikel ska självklart inte lyftas ur sin kontext, och sett utifrån ett samtida perspektiv ingår den i en process där hela den svenska historieskrivningen genomgår en omvärdering och många ”gamla sanningar” får ge vika för den moderna källkritiken. Det kan dock dras en likhet mellan Grimberg och Carlsson, och den likheten ligger i att båda är intresserade av vem Sture var som person. Även om deras syn på hur denna person ska beskrivas skiljer sig åt, kvarstår ändå faktumet att bådas huvudsakliga intresse ligger i att beskriva vem Sture som person verkligen var. Den huvudsakliga skillnaden ligger i att Carlsson inte lägger ett moraliskt perspektiv på Sture som Grimberg gör och det är vad som utgör brottet. Detta brott blir tydligt när man rör sig framåt i tid och rum, efter Carlssons studie är det genomgående att källorna är fria från moralisk historieskrivning där Sture utgör ett moraliskt exempel. Bogers studie går i dessa ledband och texten saknar i princip egen analys, källorna får tala åt Boger. I detta fallet kan det också spela in att Boger i egenskap av amatörhistoriker helt enkelt inte kan eller vågar sig på egen analys av sitt material. Slutsatsen att Boger och Norborg i sina framställningar präglas av Carlsson anses vara plausibel, särskilt i fallet Norborg då han refererar till Carlssons studie. Samtidigt spelar det också in att Boger och Norborg verkar inom en lokalkontext, deras intresse blir därför inte Sture som riksföreståndare utan snarare Sture som härförare och hur slaget påverkade Ulricehamn med viss omnejd. Mellan Gustavsson och de andra källorna kan också en form av brott beskådas, detta brott utgörs av Gustavsson inte lägger intresse vid Sture som person utan som riksföreståndare vars handlingar fick geopolitiska konsekvenser i hela Norden.

5 Populärkulturen

Populärkulturens material presenteras i kronologisk ordning alltså kommer Christopher Sylwans reseguide, *FRÅN FALKÖPING ÖFVER ULRICEHAMN TILL HALMSTAD PÅ VÄSTRA CENTRALBANAN OCH HALMSTAD-NÄSSJÖ JÄRNVÄGAR*, följd av Strindbergs pjäs, *Den sista riddaren* och kapitlet avslutas med Bo Eriksson, *Sturarna – Makten, morden, missdåden*.

Sylwans bruk är svårt att klassificera eftersom att så lite skrivs om riksföreståndaren, men Sylwan lyfter på ett tydligt sätt fram dels Ulricehamns naturskönhet, som han även sätter en historisk prägel på.³³ Där av klassificeras bruket som lokal-ideologiskt, även om det finns nationalistiska undertoner i framställningen väljer jag att inte lyfta fram dem, främst eftersom att Sylwan skriver utifrån tidsandan och att han inte verkar ha någon uttalad ambition att prisa Sture till skyarna. Det synnerligen intressanta är att Sylwans framställningen visar på hur starkt rotad bilden av Sten Sture d.y. som en ädel riddare varit inom den svenska historieskrivningen, vilket inte helt framkommer av min undersökning som börjar i slutet av den nationalromantiska historieskrivningen. Bruket blir dock särskilt intressant och mer lättförståeligt när man även läser de samtida källorna som representeras i uppsatsen, alltså Ulricehamns rapportering från 1914, Grimberg och Strindberg. Som på ett mycket tydligt sätt visar på Stures värde som nationalromantisk symbol för ridderlighet.

Den Sture vi möter i Strindbergs pjäs är densamma som beskrivs av de samtida källorna, alltså en man som definierar utifrån riddaridealen om att stå upp för kristendom och de svaga. Han utmärks av sina dygder som är ärlighet, godtrogenhet och empati.³⁴ Den Sture som framträder är identisk med den som beskrivs av samtliga källor innan Carlsson, och Strindbergs bruk betecknas som national-ideologiskt. Likheterna består i att Sture även hos Strindberg står i skarp kontrasteras mot Trolle och delvis mot Kristian, – även fast kungen till största del är osynlig – men likheten ligger också i att båda målar upp bilden av en folkets man som stod i landets tjänst och aldrig agerade egennyttigt.³⁵ Det mest intressanta med framställningen i mitt tycke får dock sägas vara relationen mellan Sture och Wasa, där Sture företräder ett äldre riddarideal och Wasa förebådar en kommande ny tid.³⁶ Det ger också Strindbergs pjäs ett deterministiskt drag som också återfinns hos Grimberg, där historien ständigt rör sig framåt på ett självklart sätt. Pjäsen utgör tillsammans med uppförandet av Sten Sture monumentet i Ulricehamn en nationalromantisk kulturyttring där kärleken till fosterlandet och plikt känslan är centrala delar som förmedlas till publiken. Stures roll inom populärkulturen är alltså under tidsperioden den samma som inom utbildningskulturen. Men inom utbildningskulturen behövs inga långa hopp göras i tid och rum, eftersom Sten Sture i egenskap av riksföreståndare alltid är av intresse inom svensk utbildningskultur. Inom populärkulturen sker dock ett hopp från 1908 till 2017. Förklaringen till ligger i att Sture

³³ Sylwan, Christoper, *Från Falköping öfver Ulricehamn till Halmstad på västra centralbanan och Halmstad-Nässjö järnvägar: Reseskildringar jämte talrika fotografier*, Kjollerström, Ulricehamn, 1908, s.44.

³⁴ Strindberg, August, *Sista riddaren: skådespel i fem akter*, Björck & Börjesson, Stockholm, 1908, s. 105.

³⁵ Strindberg, August, 1908, s. 72–85.

³⁶ Strindberg, August, s. 114.

förlorade sitt höga symbolvärde efter Carlssons studie, det kan också antas att samhällets behov och ideal hade förändrats och en ny typ av hjältar gjorde entré i populärkulturen. Det är alltså svårt att finna stoff som placeras in i populärkulturen om Sture, Bo Erikssons bok om namnet Sture plockar dock upp tråden och Sten Sture d.y. med frun Kristina Gyllenstierna föräras ett helt eget kapitel.

I Erikssons framställningen får vi möta en ambitiös ung man med siktet inställt på tronen. Framställningen cirkulerar främst kring Sture som en maktpolitiker som förstod sig på agitation, politiskt rävspel och användandet av propaganda och Erikssons bruk kan med fördel definieras som vetenskapligt och liknas vid främst Carlssons och Gustavsson.³⁷ Likhet görs gällande i att Eriksson dels förvaltar arvet ifrån Carlsson när han i sin redogörelse för Stures person stödjer sig på det verifierbara, dels beskriver han Stures väg till makten på samma sätt som Gustavsson. Eriksson sorteras dock inte in i utbildningskulturen, detta görs av två anledningar. För det första saknar Eriksson referenser i brödtexten och för det andra är det inte definitionen av bruket som avgör sorteringen av materialet. Eriksson skiljer sig dock från Carlsson och Gustavsson på det sättet att han kan sägas kombinera deras perspektiv, alltså att han tillskillnad från Carlsson har ett intresse av det politiska och tillskillnad från Gustavsson att han intresserar sig för Sture som person. På detta sätt utgör han också en mellanväg mellan de båda i sitt bruk av Sture. Eriksson beskriver även den folkets man som förekommer i de nationalromantiska källorna, men Eriksson distanserar sig från dessa eftersom att han menar på att det var Sture själv som låg bakom spridandet av denna bilden.³⁸ Bilden av Sture som en kompetent politiker fördjupas alltså. Andra paralleller som också kan dras till Grimberg och Strindberg är att Eriksson också strukturerar berättelsen med en vis dramaturgi som öppnar upp verket för en bredare läsarkrets. Eriksson distanserar sig dock på bärande punkter från dessa två eftersom att han undviker en dualistisk framställning mellan gott och ont. Bruket klassificeras som vetenskapligt eftersom Eriksson har ett tydligt uttalat syfte att undersöka historien kring namnet Sture, vilket han också på ett tydligt sätt gör i samtliga fall – även om mitt nedslag enbart berör Sten Sture d.y.

För att förtydliga, Erikssons framställning är den av en realpolitiker som känns som en livs levande människa, det råder inga spår av försök till skönmålning utan i berättelsen träder en högst kompetent ung riksföreståndare fram som för mig som läsare känns som en levande

³⁷ Eriksson, Bo, *Sturarna: makten, morden, missdåden*, Nordstedts, Stockholm, 2017, s. 170–174.

³⁸ Eriksson, Bo, 2017, s. 130.

person, detta får sägas vara Erikssons stora bedrift att han på detta sätt lyckas ”väcka de döda till liv”.

5.1 Sammanfattning av populärkulturen

Tre stycken i grunden olika framställningar har för populärkulturen undersökt. De skiljer sig i grunden eftersom de utgör helt olika verk och dessa består alltså av en reseguide, ett manus och en populärhistorisk bok. Den kortaste delen av populärkulturen har utgjorts av Sylwans reseguide som tämligen självklart beskriver Sture och hade den stått för sig själv hade den varit värdelös, dock blir den när den kompletteras med de samtida källorna – Grimberg, Strindberg och rapporteringen i Ulricehamns Tidning från 1914 – mer förståelig eftersom den då visar på hur djupt rotad bilden av den ädla riddaren faktiskt var. Verket definieras dock som lokal-ideologisk eftersom fokuset är att lyfta fram Ulricehamns skönhet i det här fallet, men det är betänkligt att just Sture lyfts fram i detta fall. Han nämns ju av en anledning, och när man sedan granskar Strindbergs bruk av Sture börjar bilden av den historiska kändisen Sture att växa fram, därför att den Sture Strindberg beskriver är densamme som hos Grimberg. En ädel riddare som kämpade för sitt lands frihet och aldrig för den egna vinningen. När dessa verk sedan jämförs med den nutida Bo Erikssons verk blir skillnaderna i framställningarna påtagliga, Eriksson har inget intresse av att skapa en nationalromantisk symbol för frihetskamp. Istället får läsaren stifta bekantskap med en realpolitiker, och när Erikssons verk kan sägas kombinera Carlssons och Gustavssons bruk av riksföreståndare. På det sättet utgör de också intressanta komplement till varandra eftersom att den som läser alla tre verken får en ytterst god bild av riksföreståndaren Sten Sture d.y... Grundpoängen är alltså att även inom populärkulturen har Sture gått från en symbol för nationell frihetskamp till att brukas för att uppdaga någon form av sanning, alltså en resa från national-ideologiskt historiebruk till ett vetenskapligt historiebruk. Något tydligt brott kan dock inte sägas synas i populärkulturen, förvisso är skillnaderna mellan Eriksson och Strindberg stora. Men eftersom de i tid ligger så långt ifrån varandra kan Erikssons verk inte sägas vara ett brott, istället förklaras skillnaden av att det uppstod ett brott inom utbildningskulturen som senare spred sig till de andra kulturerna.

6 Minneskulturen

För att redogöra för minneskulturen kommer undersökningen främst att röra sig inom Ulricehamns kommungräns, detta görs eftersom att bruket av Stures minne finns inom flera delar av kommunen för helt skilda göromål och eftersom det efter egen efterforskning framkommer att bruket av Sture är mest utbrett i Ulricehamn. Valet har också gjorts av

geografiska skäl, det är helt enkelt enklare för mig att röra mig inom Ulricehamns kommun än att åka på studiebesök till Västerås domkyrka eller Katarina kyrkan i Stockholm. Inom ramarna för minneskulturen kommer också temadagen Sten Stures ben att behandlas.

6.1 Skottek – en händelse och en plats

En återkommande plats i den lokala framställningen är Skottek som ligger några mil söder om Ulricehamn vid Åsundens östra strand, som redan nämnts har denna plats fått sitt namn från att Sten Sture ska ha uppehållit sig här för att spana ut över fiendernas avancemang och att han även blir skjuten i närheten av platsen. Minnesstenen invigdes midsommardagen – 24 juni – 1914 och det som granskas är hur platsen hugfästas som en minnesplats för Sten Sture. För att redogöra kring händelsen kommer rapporteringen kring händelsen i den lokala tidningen, Ulricehamns tidning som kommer förkortas UT härnäst, att användas. Redogörelsen kommer dock att börja från och med det att Stenen nämns för första gången i tidningen och följer rapporteringen fram till dess att stenen invigts under mycket pompa och ståt.

Den femte maj 1914 kunde man i UT läsa att landshövdingen – länshövding, länet som avses är Älvsborgs län som avskaffades 1997 och dess kommuner ingår numera i Västragötalandsregionen – Husberg lovat att delta i avtäckningen av minnesvården Sten Sture d.y. vid St. Skottek – Skottek nämns vid tidsperioden med prefixet St, alltså sankt, eftersom att platsen vid tidpunkten ägdes av Svenska Missionsförbundet i Ulricehamn som bedrev ungdoms- och lägergård på platsen. Det nämns också att det följande dag hölls överläggningar i rådhuset angående minnesfirandets utformning, och att alla intresserade var välkomna.³⁹ I nästa upplaga av UT kunde man läsa att monumentet låg färdigt hos leverantören och att priset landat på 1250 kronor. Angående programmets utformande hade en ”sund diskussion” förts och man var överens om att avtäckningen skulle ske på midsommardagen och att ett hembygdsmöte skulle ske i staden för de bosatta i Ulricehamn med omnejd, inbjudan till evenemanget kommer senare att utdelas.⁴⁰ Än så länge inte mycket att hänga upp en analys kring, monumentet verkar dock vara av intresse eftersom att rapporteringen kring allting om avtäckningen blir en ständig följetong i UT fram till själva avtäckande. Det rapporteras att monumentet anlant till Skottek onsdagen den trettonde maj, monumentet har dock inte kommit upp till sin plats rapporteras det den tjugooandra maj, vilket förklaras av dess vikt på 10 000 kg.⁴¹ Redan nu har också monumentet lockat besökare, dessa har kunnat beskåda

³⁹ Ulricehamns Tidning, 1914-05-05.

⁴⁰ Ulricehamns Tidning, 1914-05-08.

⁴¹ Ulricehamns Tidning, 1914-05-22.

stenen men inte dess inskription som hålls övertäckt fram tills invigning. I samma nummer av UT kan man också läsa att stadsfullmäktige vill bevilja ett garantianslag på 500 kr för en fest i stadsparken, garantianslaget får dock endast användas om vädret skulle bli dåligt och ytterligare kostnader tillkommer för att skapa skyl. Beslutet remitteras dock till Stadsfullmäktige eftersom Herr Fridell yrkat på avslag i frågan då han anser att firandet skulle innehålla politiska drag.⁴² Drätselkammaren tillstyrker dock fullmäktige och ett garantianslag utfärdas, detta motiveras av att festen inte endast kommer att användas för att höja firandet, utan också för att staden ”med dess härliga och friska belägenhet ännu mera känd och beaktad bland rikets öfriga innebyggare”.⁴³ Lokalpatriotiska undertoner finns alltså med i beslutet, men drätselkammaren gör också detta uttalande om avtäckandet av monumentet ”hvars vackra och fosterländska ändamål af en hvar bör uppmuntras” det ligger alltså också nationalromantisk och skvalpar i beslutet.⁴⁴ Än så länge flyter det mesta på med beslutsfattandet, men som det visar sig den 3 juni är inte alla helt överens inom stadsfullmäktige.

På grund av äskandet ifrån herr Fridell som fortfarande yrkar på avslag av garantianslaget, sker det återigen en debatt inom stadsfullmäktige, vid sammanträdet yrkar herr Engström på att garantianslaget bör ske, dels eftersom det är frågan om ett fosterländskt minne, dels eftersom monumentet tillkommit av frivilliga bidrag, att det vore oförenligt med stadens värdighet att pruta på anslaget eller än värre att ge avslag.⁴⁵ Han poängterar också att det inte är säkert att anslaget kommer användas i sin helhet eftersom man inte kan veta hur vädret blir. Herr Ljungström anser att frågan om monumentets invigning är av riksintresse, men att eftersom monumentet är belagt i Marbäcksförsamling⁴⁶ så är det heller inte en fråga av intresse för staden, och att en insamling istället borde ske och att insamlingen borde vara nationell. Ljungström tillstryker dock att han anser att staden för landshövdingens skull bör vara flaggpydd dagen till ära.⁴⁷ Hos dessa båda herrar stöter vi alltså på motiveringar som grundar sig i kärleken till fosterlandet, och båda kan sägas vara överens om att avtäckandet är en fråga för hela riket. Borgmästaren – som inte nämns vid namn – upplyser dock Ljungström om att ägaren av St. Skottek genom gåvobrev överlämnat området monumentet ska stå på till staden. Borgmästaren nämner också att det inte enbart är det fosterländska minnet som är

⁴² Ulricehamns Tidning, 1914-05-22.

⁴³ Ulricehamns Tidning, 1914-05-26.

⁴⁴ Ulricehamns Tidning, 1914-05-26.

⁴⁵ Ulricehamns Tidning, 1914-06-03.

⁴⁶ Marbäck är en ort belagd ca en mil söder om Ulricehamn.

⁴⁷ Ulricehamns Tidning, 1914-06-03.

viktigt, – även om det är det viktigaste nämner han – men att invigningen också måste ses som reklam för staden. Detta menar han kommer ske genom att nämnda festligheter äger rum i Ulricehamn som då ”komma i hvar mans mun”.⁴⁸ Borgmästaren har även han både lokal- och nationalpatriotiska åsikter i frågan. Herr Fridell yrkar dock på avslag, eftersom att samma typ av firande inte hade fått pengar om det vore riktat till arbetare. Herrarna Andersson, Engström, Jörlandet och Rundqvist ansluter sig till samma linje som Borgmästaren och de andra. Även om ingen av talarna är helt överens är det endast Fridell som motsäger sig ett firande, och de talare som det inte redogörs för lämnar också de lokal- och nationalideologiska motiveringar. Det som är av störst intresse är självklart att man inom fullmäktige är överens om att monumentet dels är ett riksintresse, dels att det är bra reklam för hembygden och även om man inte är överens om garantislagens storlek eller vem som ska utbetala det, är man överens om monumentets värde för riket och hembygden. Fredagen den femte juni 1914 beslutar dock stadsfullmäktige att inte ge något garantianslag alls till firande i stadsparken och motiverar beslutet med att firandet skulle få en politisk färg över sig – en högerriktad sådan – något som får hembygdsföreningen att se rött och onsdagen den tionde juni går de till attack mot fullmäktige i en insändare i UT. Man menar helt enkelt att stadsfullmäktige måste dra sitt strå till stacken och visa sin uppskattning för det fosterländska minnet som man i och med firandet skulle hugfästa.⁴⁹ De menar på att det ett sådant historiskt minne inte går att begagna i politiska syften, man kallar Ulricehamn för ett Grönköping⁵⁰ och menar på att staden genom att inte bidra med pengar rest ett minnesmärke över sin egen dumhet. Poängen är alltså att man dels har tagit pengar ifrån ett fosterländskt minne som alla bör kunna slut upp bakom och att det därför inte kan gagnas i politiska syfte, men man anser också att stadsfullmäktige har skämt ut staden in för hela riket och kallar staden för Grönköping. Hembygdsföreningen är dock på detta sätt också överens med talarna ifrån fullmäktige, avtäckandet är av riksintresse och hela rikets ögon anses för tillfället ligga på Ulricehamn.

I samma nummer presenteras också ett program för avtäckandet i UT och firandet kommer bestå i en manskör, regementsmusiker från Borås, tal av länshövding Husberg, bestyrelsens ordförande Carl Eklundh och en bön för fosterlandet som förrättas av kontraktsprosten

⁴⁸ Ulricehamns Tidning, 1914-06-03.

⁴⁹ Ulricehamns Tidning, 1914-06-10.

⁵⁰ Grönköping är en fiktiv småstad som stundom än idag används i den lokala pressen när man betar sig småaktigt i Ulricehamn. Ordet stammar inte från Ulricehamn utan kommer ifrån skämttidningen Grönköpings Veckoblad som med humor och ironi driver gäck med rikshändelser utifrån en fiktiv småstadsaspekt.

Jörlander.⁵¹ En majstång kommer också resas i stadsparken och bestyrelsen hoppas på detta sätt kompensera för bortfallet av hembygdsfesten, och att ungdomen ska stanna kvar i Ulricehamn istället för att bege sig till utsocknes festplatser. Den tolfte juni kommer en inbjudan av mer formell karaktär ut och i den kan man läsa att:

Den 19 Januari 1520 sårades i slaget vid Åsunden i strid för fäderneslandets frihet och självständighet den ädle och tappre riddaren och riksföreståndaren Sten Sture d.y. Det såret vardt hans bane: å Mälarens is på väg till rikets hufvudstad utandades han sin sista hjältesuck. Men om också död lefver han: lefver i det svenska häfder, på hvar blad han skrivit in sitt namn bland de yppersta och störste, lefver i det föredöme han genom sin tappra manngärning och sin ädla offerdöd gifvit efterkommande svenska släkten till ett oförgänligt testamente

De nationalromantiska vingslagen piskar i ansiktet och den ädla riddaren Sture som beskrivs är densamma som hos Grimberg, Strindberg och Sylwas, vilket förklaras av att de alla skrivit sina verk med samma tidsanda. Det som bör utpekats av särskilt intresse i det här fallet är att denna skrift kopplas samman med en uttalad intention att fira minnet av en av de ”yppersta” och ”störste” aktörer i den svenska historien. I fokus står alltså den Sture gärning och hans död kallas för ett offer för alla svenskar. Man går vidare i inbjudan och man lyfter fram att platsen Skottek valts ut eftersom att det enligt sägen är den som den tappre Sture träffades av en kula, och att man nu nästa fyrahundra år efteråt låtit uppföra en bautasten med inristad text som berättar om hans gärning för samtiden – alltså 1914 – och för eftervärlden ”så länge de svenske ännu äga och bebo bygden kring Åsundens sjö”.⁵² På grund av detta bjuds alla de som håller bygden kär att närvara vid invigningen av denna fosterlandskärleks gåva och ytterligare hugfästa ”den ädle herr Stens minne”.⁵³ Kärleken till fosterlandet är alltså det som ska stå i centrum och det nämns att avtäckningen sker klockan tre på eftermiddagen, avsändaren är bestyrelsen för arrangemanget. Denna inbjudan återges sedan i varje UT fram till invigningen. Tisdagen den tjugotredje juni kan man också i UT läsa en insänd dikt ifrån Olle Lundqvist. Diktens andemening går ut på att invigningen ska kännetecknas av förbrödning och att de församlade ska ”mötas samfällt för att lägga ned vårt hjärtas hyllning inför hjältens minne”.⁵⁴

Fredagen den tjugosjätte juni kan man läsa om hur firandet av ”Sten Sture-minnets dag” gick till. Omkring 3 000 personer hade samlats för att bevittna avtäckningen av stenen, och i långa följen från bygdens alla hörn ”komo de i långa följen, unga och gamla, män och kvinnor,

⁵¹ Ulricehamns Tidning, 1914-06-10.

⁵² Ulricehamns Tidning, 1914-06-10.

⁵³ Ulricehamns Tidning, 1914-06-10.

⁵⁴ Ulricehamns Tidning, 1914-06-23.

gående, åkande, cyklande” och även många hemvändare.⁵⁵ Dagen blev ändå en hembygdsfest där man endröktigt slöt upp kring hembygdens största fosterländska minne, väderleken ska också dagen till ära varit solig. Förutsättningarna för ett perfekt midsommarfirande i äkta svenskt maner var alltså på plats. Länshövdingen anlände lite efter tre och han leddes av bestyrelsens ordförande Carl Eklund, borgmästare greve C.V. Spens och kronofogde Villh. Swensson och med hänsyn till att den församlade skaran fortsatte växa sköt man också upp invigningstalet med några minuter. Först ut att tala var magister Sven Kraft och han läsa upp en text författade av Ernst Malm, i talet kallas Sture för den sista riddaren och trots att han blir skjuten, bortförd och snart död så låter Malm berätta att ”dock i minnet lefver han, riddaren utan vank, den unge Sturen med ädla sinnet, med skölden beständigt ren och blank, i häfden, i sägn, i sång – er försyns, svenska gossar! – Jag sett ock, hur kinden blossar vid Sture-säggen mång gång”.⁵⁶ Avtäckningen gör även den kärleken till fosterlandet och ihågkommandet av den ädla frihetskämpen Sture till sitt huvudsakliga mål. Efter Malms prolog berättar bestyrelsens ordförande Carl Eklund om hur minnesmärket tillkommit. Han berättar att iden föddes hos friherre Johan Von Essen på Källefall efter en jakttur och att man 1908 påbörjade insamlandet av medel till resandet av ett minnesmärke. Han kommer sedan in på händelsen 1520 och berättar om att det då låg en ung och bruten man på den frusna sjön och han låg där blödande och bruten för Sveriges frihets skull, ädlingen var Sten Sture.⁵⁷ Till minne av den ”ridderligaste och ädlaste af dem alla, ty han föll i kamp för fosterlandets väl och han föll ung” ska svenska män och kvinnor tacksamt bevara hans minne, och nu låter man den blågula duken som dolt inskriptionen, ackompanjerat av fanfarer falla till marken och blotta inskriptionen.⁵⁸ I detta maner fortskrider sedan firandet, och alla talare bedyrar vilken ädel man och ridderlig man Sten Sture var, det man ständigt betonar är att Sture gjorde den ultimata uppoffringen för fosterlandet och att detta innebär att han blir ädlare än både fadern Svante och namnen Sten Sture d.ä. eftersom att dessa, förvisso ädla och aktvärda herrar, inte offrade sina liv i kampen för svensk självständighet.

Sammanfattning

Varför minnessten kommit till blir glasklart, man tar helt enkelt vara på ett rikshistoriskt minne som finns i bygden och även om den nationalromantiska glansen som fanns kring avtäckandet av monumentet har förlorats med åren, står Stenen kvar än idag. Monumentet

⁵⁵ Ulricehamns Tidning, 1914-06-26.

⁵⁶ Ulricehamns Tidning, 1914-06-26.

⁵⁷ Ulricehamns Tidning, 1914-06-26.

⁵⁸ Ulricehamns Tidning, 1914-06-26.

uppförs med ett tydligt bruk av lokalideologi och national-ideologi vilket den grandiosa invigningen skvallrar om, den ädla riddaren som beskrivs av Grimberg och Strindberg är den personen som man förärar detta monument till. Det måste också erkännas att man på detta sätt också hugfäste Stures minne i bygdens historia, han har ju sedan monumentet uppförts förärats ytterligare två monument, en badmintonturnering, portomärket för Ulricehamn, motiv för bakformar m.m. Sture är och förblir en självklar del av Ulricehamns historia, en lokal kändis som förankrar Ulricehamn i den nationella historien, och även vittnar om stadens medeltida anor. Ungefär, här hände en gång något viktigt och det har vi inte glömt. Dock ska monumentet inte tillskrivas för stort värde heller, Sture var redan känd innan monumentet uppfördes och det är alltså inte ett vattentätt skott att påstå att monumentet skulle vara anledningen till den fortsatta minneskulturen i Ulricehamn. Däremot bör det kunna sägas att uppförandet av monumentet var ett startskott för olika typer av minnesmanifestationer till Sten Stures minne i staden.

6.2 Sten Sturefjädern

I trettiofem år har den ulricehamnska badmintonföreningen Bmk Tellus, årligen i september arrangerat en nationell badminton turnering med namnet Sten Sturefjädern, turneringen har numera tillägget ”Till Stig Kjellssons minne”, Kjellsson är en av Bmk Tellus grundare. I informationen om turneringen motiverar man namnvalet med att Sture har en historisk koppling till Ulricehamn och att flera lokala platser hänvisar till just honom.⁵⁹ Man hoppas dock från arrangörens sida att deltagarna inte går riksföreståndarens öde till mötes, eftersom han förlorade slaget mot danskarna och senare avlider. Istället vill de att namnet ska tolkas som att man kämpar mot en tuff motståndare och inte ger upp. Stures kamp mot den danska – övermakten ska det nog tolkas – unionskungen görs alltså till ett moraliskt exempel för hur en god idrottsutövare bör bete sig i en tävling.

En kort faktapresentation av slaget på Åsundens is anges, och man nämner att den danska invasionshären var övermäktig, att Sture såras dödligt, att dåvarande Bogesund bränns ner och att Kristian II sedan kröntes till svensk kung.⁶⁰ Man anger också att det i Ulricehamn finns två statyer som föreställer Sture, Tellus har lånat ett av motiven och satt ett badmintonrack i handen på riksföreståndaren. Man nämner också att den lokala konstnären Olle ”Kello”

⁵⁹ <http://idrottonline.se/BMKTellus-Badminton/BmkTellustavlingar/Sten-SturefjadernTillStigKjellssonsminne> (hämtad 15-05-17).

⁶⁰ <http://idrottonline.se/BMKTellus-Badminton/BmkTellustavlingar/Sten-SturefjadernTillStigKjellssonsminne>

Karlsson står bakom de båda statyernas utformning, nog om detta nu eftersom dessa föräras sin egen rubrik i uppsatsen.

Sammanfattning

Bruket betecknas som moraliskt och även lokal ideologiskt, denna dubbla tolkning görs eftersom att Sture dels görs till en moralisk förebild i sin kamp mot en övermäktig motståndare, något som i detta fall översätts till att aldrig ge upp när man möter en tuff motståndare. Det tolkas dels som lokal ideologiskt eftersom Stures namn används på grund av sin koppling till Ulricehamn, detta understryks också av att man använder sig av en faktatext som återfinns från många håll inom kommunen. Denna poäng förstärks också av faktumet att kommunens beställningsverk ”Sten Sture till häst” används som logga för turnering, med modifieringen att Sture är beväpnad med ett badmintonrack.

6.3 Sten Sture till häst – Två statyer i Ulricehamn

Som redan nämnts finns det två statyer i Ulricehamn som avbildar Sten Sture, den äldsta från 1973 står utanför Ulricehamns muséum (som inte längre är ett muséum men byggnaden heter ändå så), denna statyn har namnet Sten Sture till häst och konstnären heter Olle ”Kello” Karlsson. Ulricehamns kommun står som beställare och bidrag från Ulricehamns Sparbank gjord det möjligt att inviga den i november 1973.⁶¹ När statyn invigdes i november spelade en orkester och sparbanksdirektör Tore Kedinge höll tal, tyvärr kan inte detta tal återges eftersom att dokumentationen från tiden inte anger vad som sades. Däremot står det tisdagen den tjugonde november 1973 i UT att ”Äntligen har det då blivit något av de mångåriga planerna på en Sten Sture-staty i Ulricehamn. Kanske har det inte realiserats på ett så storstilat sätt som fondens initiativtagare tänkte sig för trettiofem år sedan”.⁶² Kan detta förklaras med brottet som bilden av Sture genomgick i och med Carlssons studie, kanske är nog svaret. Det är en tänkbar förklaring, den mer plausibla förklaringen återfinns snarare i att samhället i stort förändrats och att intresset för den medeltida riksföreståndaren helt enkelt inte låg i det allmänna intresset. Det som står skrivet kan inte definieras som en artikel, utan det är snare rent textmässigt en notis med tillhörande bild, och journalisten verkar känna att det är på sin plats att lägga in en liten pik till initiativtagaren. Det som kan sägas är att statyns invigning står sig skral mot det invigningen av monumentet femtionio år tidigare som samlade en skara

⁶¹ Enligt kommunens information, <https://www.ulricehamn.se/uppleva/sevardabyggnader/offentlig-skulptur/> (Hämtad 16-05-17).

⁶² Ulricehamns Tidning, 1973-11-20.

på omkring tretusen människor. Det nämns dock att invigningen ska ha varit en ”liten högtidlighet”.⁶³

Då är det ändå bättre än under 2003, där har invigningen av den andra Sten Sture statyn helt gått tidningen förbi och inget är skrivet om händelsen. Den andra statyn som är uppförd 2003 och står i Sten Sturerondellen – som den också namngett – har kommunen som uppbehovsman och är en pendang till Kellos originalverk.⁶⁴ Artikeln jag refererar till är från 2013 och behandlar konst i Ulricehamns offentliga rum. Det nämns i artikeln och på kommunens hemsida att detta verk har stått som modell för andra produkter som kan köpas av kommunen (mini-version av statyn i rött eller svart, eller som pepparkaksform). I artikeln nämns också slaget på Åsunden, där man kort presenterar vad som hände och där man beskriver riksföreståndarskapet som ”en slags ställföreträdande statschef i en monarki”, det nämns även att Stures lik under Stockholmsblodbad grävs upp och bränns på bål.⁶⁵

Sammanfattning

Det är svårt att utläsa någon form av egentligt bruk, men om det ska definieras bör det vara lokal-ideologiskt. Detta bör göras eftersom att uppförandet av statyerna inte hade skett om det inte varit för Sten Stures koppling till just Ulricehamn, men helt bortblåsta är de national-ideologiska vindarna som får sägas blåsa starka under invigningen av Skotteks monumentet. Detta visar om inte annat på hur tidsandan har förändrats sedan dessa nationens stora dagar. Det finns också ett kommersiellt bruk med i bilden eftersom det går att beställa Sten Sture till häst i mini-version och som pepparkaksform.

6.4 Slaget på sjön Åsunden 1520

Thage Falkerstedts artikel i Ulricehamnsbygdens jul, från 1983, behandlar i likhet med andra Ulricehamns källor slaget på Åsunden och vid läsning av artikeln känns det som troligt att Falkerstedt hämtat in mycket fakta ifrån Gustaf Boger. Detta känns igen främst i hur historien struktureras och det finns stycken som nästan är identiska med Bogers framställning, vilket inte bör ses som förvånansvärt eftersom att båda beskriver samma händelse och att Falkerstedt som vänder sig till samma publik som Boger av förklarliga skäl ser på vad som redan skrivits på området. Det finns dock skillnader i hur historien framställs och Falkerstedt har en tydligare tendens att vilja beskriva något för att det ska bli ihågkommit, ungefär att den som

⁶³ Ulricehamns Tidning, 1973-11-20.

⁶⁴ Högborn, Bo, ”Två Sten Sture under 30 år”, *Ulricehamns Tidning*, Ulricehamn, 2013-04-14.

⁶⁵ Högborn, Bo.

besöker Skottek ska verkligen kunna känna historiens vingslag piska mot ansiktet. Något som också präglar framställningen är att ålderdomliga ord införs, troligen för att få texten att kännas mer historisk.

Falkerstedt börjar med att redogöra kring skådespelsplatsen den 19 januari 1520, som var en klar och kylig vinterdag vid Åsunden, stod Sveriges riksföreståndare Sten Sture under en stor ek på den östra stranden och blickade sammanbitet ut över isen där den danska härföraren Otto Krumpe höll på att formera sina 20 000 välutrustade och stridvana soldater.⁶⁶ Att riksföreståndaren blickade ut sammanbitet kanske kan förklaras av att han själv endast kunde ställa upp med 10 000 bönder, som av Falkerstedt beskrivs som värdefulla för rikets försvar och som Sveriges kärntrupp. Plötsligt ska en kanonkula ha träffat eken så att flisorna for, danskarna hade upptäckt Sture och ungefär så här ska det ha gått till när eken fick sitt namn enligt den historiska traditionen poängterar Falkerstedt. Tydligt redan nu i framställningen är att Falkerstedt har ett fokus på det lokala i sammanhanget och att avsikten är att förmedla dels Stures koppling till Ulricehamn och därmed också hur Skottek fått sitt namn. Falkesterdt själv berättar om hur han känt historiens vingslag när han under sommaren besökt platsen, och platsen återfinns några kilometer söder om Ulricehamn och att Redväg är häraden, här lyfts även fram att namnet på häraden kommer ifrån den gamla ridvägen som gick från Halland upp emot hjärtat av Västergötland – gissningsvis Falköping.

Falkerstedt låter berätta om den uråldriga vägen som han menar till och med brukats av Ansgar när det begav sig, men att ridvägen förvandlades till en härväg i krigstider och då låg Bogesund illa till.⁶⁷ Han återkommer dock snabbt till själva berättelsen och menar på att denna vinterdag var det verkligen fara å färde, den danska kungen som han menar kallades Kristian den gode respektive tyrann av danskar respektive svenskar hade satt sina ögon på den svenska tronen han ansåg sig ha rätten till. De danska förberedelserna var goda och Falkerstedt anger i princip samma detaljer som Boger, alltså 4000 tyska legoknektar, 2000 soldater och 6 kanoner ifrån Frankrike, och i truppen ska även en grupp våldsamma skottar ha ingått. Den påvliga bullan nämns också samt att vägen danskarna ska ha tagit är densamma som hos Boger. Falkerstedt väljer dock att inflika att om danskarna betedde sig illa mot ortsbefolkningen när de marscherade fram kan detsamma sägas om när svenskarna gjorde var expeditioner söder om gränsen. Den lokala prägeln känns alltså även igen här, och framställningen är tämligen identisk med Bogers, den stora skillnaden är att Falkerstedt inte

⁶⁶ Falkerstedt, Thage, *Slaget på sjön Åsunden*, Ulricehamnsbygdens jul 1983, Stadsbiblioteket Ulricehamn, s. 19.

⁶⁷ Falkerstedt, Thage, s. 19.

nämner den påvliga legaten Arcimboldus och hans beslagtagna avlatskassa. Inför det stundande slaget låter Falkerstedt i likhet med Boger – och även Norborg – berätta att Sture hade skapat förskansningar mellan Ekered och Skottek. Men den stora likheten till Boger kan sägas vara att även Falkerstedt låter rimkrönikan berätta om slaget, och då genom referat till exakt samma stycke som Boger. Även i denna framställning blir Sture tidigt träffad i benet av ett lod och blir bortforslad på en släde, danskarna ska sedan ha bränt Bogesund, Falköping, Skara och Skövde medan svenskarna flydde upp emot Tivedsskogen.⁶⁸ Det är dock nu som Falkerstedts framställning kommer att ta en annan väg än Bogers.

I det skogiga Tiveden hade svenskarna uppfört en bråte och gjort sig redo att återigen möta danskarna, och detta gör man eftersom danskar och tyskar ”har alltid haft skräck för skogsterräng, och äro vid strider i skog, helt borta. Detta har århundradens historia bl.a. inte minst visat”.⁶⁹ Den svårt sårade Sture ska tydligen också varit med och organiserat försvaret innan han fortsatte sin färd norrut mot Strängnäs, där han sedan ska ha fått besked om utkomsten av försvaret i Tiveden. Svenskarna ska ha lyckats försvara sig väl, men att förrädaren, – som Falkerstedt betecknar han – Erik Abrahamsson (Leijonhufvud), ska ha visat den danska hären en väg förbi bråten så att dessa kunde anfälla svenskarna i ryggen, något som kostade svenskarna vinsten men som resulterade i att Abrahamsson blev avrättad på plats.⁷⁰ Falkerstedt har valt att gå betydligt längre i sin framställning än Boger och har följt danskarnas marsch mot Stockholm, det jag särskilt tycker är intressant är att Falkerstedt dels betecknar Abrahamsson som förrädare – antagligen för den svenska saken – men att han också väljer att presentera en rent ut sagt lögn. Abrahamsson blir nämligen inte avrättad på plats av svenskar, utan han kommer senare att bli avrättad under Stockholms blodbad. Här börjar en annan form av historiebruk också att växa fram i framställningen och den lokala prägel är bortblåst, nu handlar det om rikets historia och där har Falkerstedt en tydlig tendens att stå på den svenska sidan, i likhet med Grimberg och Strindberg. Sture dör som sagt var och platsen för hans sista andetag förläggs vid Björköfjärden på Mälaren, svenskarna står nu utan ledare och vägen till Stockholm ligger öppen för Kristian.

Falkerstedt avslutar sin text med en reflektion kring betydelsen av Slaget vid Bogesund för Sveriges framtida öde, han ställer den hypotetiska frågan om vad skulle hänt om Sture aldrig träffats i ett tidigt skede av slaget? Han erkänner att det förvisso är svårt att uttala sig om vad som kunde varit, men att det anses ”att svenskarna hade en vacker seger över danskarna då”

⁶⁸ Falkerstedt, Thage, s, 20.

⁶⁹ Falkerstedt, Thage, s, 20–21.

⁷⁰ Falkerstedt, Thage, s, 21.

och att vi då fått läsa en helt annan svensk historia, för att ”så har en svensk historiker en gång på detta århundrade uttalat sig. Och det ligger nog mycket i det uttalandet”.⁷¹ Falkerstedt fångar upp betydelsen av slaget, men sen är det självklart som han erkänner svårt att uttala sig om något kontrafaktiskt. Men då han redan har visat en tydlig tendens att stå på den svenska sidan i historien är det heller inte förvånansvärt att han menar att svenskarna då hade vunnit över danskarna. På detta sätt har också det lokal-patriotiska bruket blandats upp med ett patriotiskt bruk. I likhet med Boger låter Falkerstedt sin text avslutas med att nämna att minnesstenen som är rest vid Skottek, och inte han heller kommenterar inskriften.

Sammanfattning

Det finns tydliga paralleller mellan Boger och Falkerstedts framställningar, och även Norborgs. Att paralleller inte dragits till Norborg i texten förklaras med att Falkerstedts text troligen inspirerats av Bogers på grund av tidsaspekten. Det finns som sagt många likheter och så länge Falkerstedt beskriver slaget på Åsunden är framställningen nästan identiskt med Bogers och har en stark lokalprägel, därför klassificeras bruket som lokal-patriotiskt, vilket självklart också understöds av att texten vänder sig till en Ulricehamns publik. Men när Falkerstedt framställning fortskrider och lämnar Ulricehamn förändras bruket och en tydligare patriotism framträder, bruket blir mer likt det som återfinns hos Grimberg och Strindberg där författaren tar ett tydligt parti för det fosterlandet. Bruket kan på det sättet också klassificeras som national-ideologiskt.

6.5 Sten Stures ben

Som bekant blir Sten Sture skjuten i benet den 19 januari 1520 och detta har gett uppbehov till en helt egen temadag till åminnelse av Sten Sture d.y., när bruket av temadagen började har jag inte lyckats spåra, däremot nämner samtliga källor jag kommit i kontakt med att firandet har pågått ända sedan händelsen 1520.⁷² Om det ligger någon sanning i detta är det självklart svårt att uttala sig om, däremot finns det belägg för att minnesdagen firas sporadiskt runt om i landet. Jag stöter på en artikel från Dalademokraten från 2015, ett radioinslag ifrån p4 Kronoberg från 2011 och ett flertal blogginlägg som behandlar minnesdagen. Det centrala i alla texter och inslag som behandlar temadagen är dels att man nämner datumet för slaget vid Åsunden eftersom det är på det datumet minnesdagen ska firas, – även om man i inslaget från

⁷¹ Falkerstedt, Thage, s. 21.

⁷² <https://temadagar.se/sten-stures-ben/> (hämtad 2017-05-26).

P4 anser att Ulricehamn ligger i Östergötland – dels att man beskriver hur firandet ska gå till och dels att man ger en kort historik som ser ut som följande:

Året var 1520, platsen var Åsundens is vid Bogesund och det hela var ett slag mellan Sverige och Danmark. På den svenska sidan stod Sten Sture den yngre med sina soldater och på den danska sidan stod Kristian Tyrann med sina. Sten Sture blev under slaget träffad av en kanonkula som totalt krossade hans ben, detta var en av anledningarna till att danskarna sedan vann slaget som gjorde att de senare tog makten över Sverige.

Vi har i Sverige sedan år 1520 firat **Sten Stures ben**, tyvärr är firandet av dagen utdöende, vi vill därför uppmana er att den 19 januari fira vår forne regent Sten Sture och hans förlorade ben. Ni firar först genom att ni kastar kanonkulor i form av snöbollar på varandra för att sedan äta upp kanonkulorna i form av chokladbollar⁷³

Sammanfattning

Vi ska alltså minnas riksföreståndare och firandet kan inte sägas vara jätteomfattande, dock äger det ju rum på olika platser och titt som tätt ploppar det upp blogginlägg eller artiklar om minnesfirandet. Bruket definieras som existentiellt historiebruk eftersom det agerar tempusöverskridande och binder samman då och nu, med syftet att minnas riksföreståndaren Sten Sture d.y. öde och varför det ens stod ett slag vid Bogesund, minnesfirandet kan alltså sägas verka för att skapa ett gemensamt kollektivt minne.

6.6 Sammanfattning minneskulturen

Även i minneskulturen sker det en förändring i tid i hur Stures minne brukas vilket kan ses när man först betraktar den grandiosa invigningen av Sten Sture monumentet vid Skottek 1914 där det får sägas blåsa starka national-ideologiska vindar kring firandet och det är den ädla riddaren och frihetskämpan Sten Sture som föräras ett monument. Dock innefattar nästan samtliga – undantaget är Sten Stures ben – källor inom minneskulturen ett lokal-ideologiskt bruk vilket har varit beständigt ända sedan 1914, även om det tagit sig olika former. Detta är självklart inte särskilt förvånansvärt eftersom samtliga rubriker utom den om Sten Stures ben berör händelser inom Ulricehamn. Inom Ulricehamn finns det dock flera olika bruk av Sture, vi har det självklara lokal-ideologiska, men man stöter också på badmintonturneringens moraliska bruk av Sture, det kommersiella bruket av Sture som återfinns hos Ulricehamns kommun som säljer Sten Sture till häst miniatyrer och bakformar med samma motiv. I Thage Falkerstedts artikel återkommer vid sidan av det lokal-ideologiska bruket också det national-

⁷³ ⁷³ <https://temadagar.se/sten-stures-ben/> (Hämtad 2017-05-26).

ideologiska och det av särskilt intresse är att Falkerstedts national-ideologiska bruk endast kan skönjas efter att han lämnat händelserna vid Åsunden och beskriver vad som hände efteråt då Sture företog sig sin sista färd. Slutligen har det också redogjorts för Stures egna minnesdag som inträffar årligen på datumet för slaget vid Bogesund och detta bruk betecknas som existentiellt. Det är alltså inom minneskulturen denna uppsats har kunnat redogöra för flest typer av bruk.

7 Resultat

Hur har minnet brukats och hur har bruket förändrats?

Undersökningen har visat att Sten Sture d.y. minne brukats och framställs på flera olika sätt genom historien. Den tydligaste förändringen i bruket är att Sture i de äldsta källorna, Grimberg, Strindberg, Sylwas och invigningen på Skottek 1914, får stå som symbol för ridderlighet och frihetskamp för fosterlandet och att denna bild utmanas och raderas av Gottfrid Carlsson i dennes karaktärsstudie av Sture. Efter Carlssons studie försvinner de national-ideologiska bruket av Sture nästan helt och återfinns endast en gång i källorna som tillkommit efter Carlsson. Carlssons bruk av Sture är också den första förekomsten av vetenskapligt historiebruk av riksföreståndaren och detta bruk återfinns också i de senaste källorna som förekommer inom utbildnings- och populärkulturen. Förskjutningen inom utbildnings- och populärkulturen är alltså densamma och mina nedslag visar på att Sture över de senaste hundra åren gått från ett national-ideologiskt historiebruk till ett vetenskapligt historiebruk. Det som också framkommit är att Sture inom den för Ulricehamn lokala utbildningskulturen alltid har brukats inom ramarna för ett lokal-ideologiskt historiebruk och att det huvudsakliga fokuset för både Boger och Norborg är att främst redogöra för det lokala som sker omkring Sture. Självklart är dessa jämförelserna inga vattentäta skott och alla författare kan sägas ha sina egna unika framställningar av Sture. Den huvudsakliga poängen är att även om författarna framställer Sture på sitt egna sätt är andemeningen bakom framställningarna densamma och då syftar jag på när vi rör oss relativt nära varandra i tid respektive rum – det rumsliga får sägas främst gälla Boger och Norborgs framställningar.

Inom minneskulturen har undersökningen kunnat uppdaga den största variationen av olika bruk, dock kan det sägas att allt material som berör händelser i Ulricehamn rör sig inom ett lokal-ideologiskt historiebruk, men att detta kompletteras med andra bruk. Det kan exemplifieras med att invigningen av Skotteks monumentet och Falkerstedts text också innefattar ett national-ideologiskt, badmintonturneringen Sten Stures fjäder ett moraliskt, försäljningen av miniatyrer och bakformar av Olle "Kello" Karlssons Sten Sture till häst ett kommersiellt. Det som kan ses bland materialet ifrån Ulricehamn är att där också sker en förskjutning från det national-ideologiska historiebruket och även om Falkerstedt kan sägas röra sig inom detta bruk är det inte på samma nivå som invigningen 1914. Dock kan det inte sägas att det national-ideologiska bruket byts ut mot något annat, utan istället ser vi hur bruket tar sig en rad olika karaktärer. Inom ramarna för minneskulturen har också minnesdagen Sten

Stures ben granskats och detta kan sägas representera ett existentiellt historiebruk som syftar till att skapa ett tempusöverskridande kollektivt minne kring den gamla riksföreståndaren.

Varför har bruket av minnet förändrats?

Svaret återfinns redan i uppsatsen teoretiska ansats, alltså att historien ses som bakåtblickande men samtidigt förankrat i sin samtid och detta innebär att framställningen är föränderlig i tid och rum. Sten Sture har visat sig vara påverkbar av dessa förändringar och den tydligaste förändringen i bilden av Sture utgörs i skillnaden mellan Gottfrid Carlssons studie och de källor som förekommer honom. Det samtida behovet kan antas ha förändrats och idealbilden av den ädla riddaren som utmärktes av sin kärlek till fosterlandet och frihetskamp mot danskarna låg helt enkelt inte rätt i tiden. Det ska heller inte glömmas bort att Carlssons studie präglas av en tid då den Weibullska källkritiken hade gjort sig gällande inom den svenska historievetenskapen. Om man sedan gör ett hopp från Carlsson till Gustavsson och Eriksson blir det skönjbart att Carlssons bild av Sture är befast, men samtidigt utgör Gustavssons studie ett brott gentemot Carlssons då hans huvudsakliga fokus ligger på kausala samband mellan Sture agerande och den nordiska trestatsunionen. Denna skillnad kan förklaras med att det i samtiden inte föreligger ett vetenskapligt intresse i vem Sture som person var, däremot är Sture en funktionell portalfigur för att förstå Sveriges utträde ifrån trestatsunionen. Alltså vem var Sture är inte motiverat i samtidens utbildningskultur, däremot är hur och varför påverkade Sture motiverat.

Inom minneskulturen har den största variationen av bruk kunnat uppdragas, det förklaras med att det som klassificeras som minneskultur inte behöver tillkomma med något annat syfte än att minnas.

8 Diskussion

Resultatet knyter an väl till den historiedidaktiska tanken, som presenteras av Dybelius och Johansson, om att historiska minnen har en återanvändbarhet i tid och rum, men att det sker en ständig rekonstruktion för att hålla minnet a jour med samtiden. Detta förklarar varför både Döbeln och Sture brukats national-ideologiskt där både fått utgöra exemplen på storslagna svenskar som gav allt för sitt fosterland och varför både Döbeln och Sture slutade brukas på detta sätt. Det finns också en parallell mellan Ådalshändelserna och Sture, och den är att båda brukats för att skapa en kontrast i historien. Ådalshändelserna får då representera ett otryggare och konfliktyllt Sverige som kontrasteras mot det folkhem som senare kom. Sture har i sin tur fått representera det ”ofria” Sverige som kontrasteras mot det fria Sverige som tillkommer

efter Vasas maktövertagande. Resultatet säger alltså det som den tidigare forskningen säger, historien är nu eftersom den skapas nu.

Stures minne har också visat sig vara varaktigt och han fortsätter än idag att vara av intresse inom alla kulturerna och detta utgör en kontrast mot Dybelius. Dybelius kartlägger i sin avhandling att Döbeln tappat fotfäste inom både utbildnings- och populärkulturen – Dybelius avhandling återaktualiserar dock Döbeln inom utbildningskulturen – och att han idag brukas nästan enbart inom minneskulturen. Detta kan inte sägas om Sture som fortfarande är aktuell inom samtliga kulturer, men varför är det så? Svaret bör ligga i att högadeln Stures position i samhället i jämförelse mot den lågadeliga militären Döbeln öppnar upp för flera aspekter att bruka och framställa minnet. Sture kunde utifrån sin position som riksföreståndare påverka politiken, religion, staten, regionen och vanliga människors liv, något som Döbeln inte kunde göra. Detta öppnar upp för att bruka Sture som en portalfigur till tidens stora skeenden. Stures agerande har alltså bredare och mer långgående konsekvenser än Döbelns och den som företar sig att skriva Sveriges historia kan inte ignorera Sture, något som kan göras med Döbeln eftersom att han inte är nödvändig för att förstå de nationella förändringsprocesserna.

Jag anser att resultatet i viss mån breddat den vetenskapliga fronten kring Sten Sture d.y. eftersom att han nu även förärats en historiedidaktisk undersökning och att jag på detta sätt har bidragit till utbildningskulturen kring Sture. Min förhoppning är att Sten Sture i likhet med Georg Carl von Döbeln i framtiden kommer att föräras en fullständig undersökning som syftar till att undersöka historiebuket av riksföreståndaren fram till nutid, detta vore av särdeles intresse för den svenska historiedidaktiken eftersom Stures minne som sagt var är ett av de äldsta föremålen för svensk historieskrivning. Sture och hans samtid verkar också genomgå en renässans idag och i år har Bo Erikssons bok om sturarna kommit ut och har följts av Erik Peterson biografi om Kristian II och Marie-Louise Flembergs biografi om Kristina Gyllenstierna. Men varför sker denna renässans just nu? Min ståndpunkt är att den samtida diskursen kring Sverige och svenskar är orsaken och att detta leder till ett ökat intresse för tidsperioden, eftersom Sverige i det allmänna medvetande börjar att utkristalliseras som ett eget rike och att Gustav Vasas maktövertagande brukar sägas vara brytpunkten mot medeltiden och startpunkten för det tidigmoderna Sverige. Sture, Kristian och Kristina som agerade vid den brytpunkt blir alltså återigen dagsfärska och aktuella.

9 Avslutande diskussion

En intressant, men kontrafaktisk frågeställning som väckts hos mig under arbetets gång är, vad skulle hänt om Sture fick de ekonomiska resurser han var i behov av och vad skulle hända om kulan som fällde riksföreståndaren tog en annan riktning? Svaret är självklart att ingen vet, men om oddsen mellan Sture och Krumpens arméuppbåd var jämställda, då hade vi kunnat få läsa en helt annan svensk historia där Vasaättens intåg på den kungliga scenen inte alls är självklar och även har insikten slagit mig hur mycket Gustav Vasa faktiskt gick i Stures fotspår. Sten Sture agerande när han både tillfångatar och avsätter ärkebiskop Gustav Trolle visar på att den katolska kyrkans makt var på uppluckring i Sverige, och händelsen äger rum bara ett år innan Martin Luther spikar upp sina teser i Wittenberg. Av vikt att diskutera är också att Sture hämtar hjälp mycket hjälp ifrån allmogen och faktiskt är en av de första svenska politikerna att förstå vikten av propaganda som riktar sig mot allmänheten, något som Gustav Vasa också nyttjar sig av genom att dels vända sig till allmogen i sin resning mot Kristian, men också hur han senare dels vågar gå rakt emot påven och hur han dels också nyttjar sig av propaganda. Vasa knyter också i likhet med Sture den byråkratiska makten till sin egna person, även om Vasa kan gå betydligt längre än Sture i sitt agerande.

Men varför lyckades Vasa där Sture misslyckades? Jag vill mena på att flera faktorer spelar in dels behöver inte Vasa bedriva ett försvarskrig mot en övermäktig motståndare, dels motarbetas han inte av riksrådet och dels möjliggör ekonomiska resurser från Lübeck att Vasa får förutsättningar som Sture saknade. Men självklart spelar det också in att Kristian gjort sig impopulär i sitt egna rike och att ett uppror lett av Kristian farbror hertig Fredrik av Slesvig-Holstein i maskopi med Lübeck startades i Danmark 1523. Vasa nyttjade sig också av Stures namn och gjorde sig till Stures naturliga efterföljare, vilket fick gamla sturepartister att ställa upp för hans sak. Sten Stures betydelse för den svenska historien är alltså av oerhörd vikt och trots hans misslyckande att själv ta tronen i besittning ligger det något i Bo Erikssons tanke om att namnet Sture har en nimbus som kopplas samman med kunglighet och makt. Därför avslutar jag uppsatsen med att slå fast det jag lätt inleda uppsatsen med, alltså att Sture letat sig in i alla hörn av den svenska historiekulturen och att han stannat kvar där under hela perioden jag undersökt.

10 Källförteckning

Boger, Gustaf, *Ulricehamnskrönikan*, Ulricehamns tidning AB, 1951

Carlsson, Gottfrid, Sten Sture den yngre, en karaktärsstudie, *Scandia*, 1929

Eriksson, Bo, *Sturarna: makten, morden, missdåden*, Norstedts, Stockholm, 2017

Falkerstedt, Thage, *Slaget på sjön Åsunden*, Ulricehamnsbygdens jul 1983, Stadsbiblioteket sUlricehamn

Grimberg, Carl, *Svenska folkets underbara öden*, inskannad faksimilutgåva från 1985 som digitaliserats av projekt Runeberg.

Gustavsson, Harald, *Gamla riken, nya stater - Statsbildning, politisk kultur och identitet under Kalmarunionens upplösningsskede 1512–1541*. Atlantis, Stockholm, 2000

Högborn, Bo, *Två Sten Sture under 30 år*, Ulricehamns Tidning, Ulricehamn, 2013-04-14

<http://idrottonline.se/BMKTellus-Badminton/BmkTellustavlingar/Sten-SturefjadernTillStigKjellssonsminne>

Norborg, Lars-Arne, *På Sten Sture den yngres tid i Holmén*, Lars m.fl (red.), *Bygden vid ridvägarna: årtusenden kring Åsunden*, [Ulricehamns offset, Ulricehamn, 1997

Strindberg, August, *Sista riddaren: skådespel i fem akter*, Björck & Börjesson, Stockholm, 1908

Sylwan, Christopher, *Från Falköping öfver Ulricehamn till Halmstad på västra centralbanan och Halmstad-Nässjö järnvägar: Reseskildringar jämte talrika fotografier*, Kjällerström, Ulricehamn, 1908

<https://temadagar.se/sten-stures-ben/>

<https://www.ulricehamn.se/uppleva/sevardabyggnader/offentlig-skulptur/>

Ulricehamns Tidning, 1914-05-05

Ulricehamns Tidning, 1914-05-08

Ulricehamns Tidning, 1914-05-22

Ulricehamns Tidning, 1914-05-26

Ulricehamns Tidning, 1914-06-03.

Ulricehamns Tidning, 1914-06-10.

Ulricehamns Tidning, 1914-06-23.

Ulricehamns Tidning, 1914-06-26.

Ulricehamns Tidning, 1973-11-20

11 Litteraturförteckning

Dybelius, Anders, *Ett hållbart minne? historiebruk kring Georg Carl von Döbeln 1848–2009*, Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet, Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2012, Göteborg

Gustavsson, Harald, *Gamla riken, nya stater - Statsbildning, politisk kultur och identitet under Kalmarunionens upplösningsskede 1512–1541*. Atlantis, Stockholm, 2000

Johansson, Roger, *Bilden av ådalshändelserna 1931*, Historisk tidskrift, 2002, vol. 2

Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf (red.), *Historien är nu: en introduktion till historiedidaktiken*, 2., [uppdaterade och bearbetade] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009

Lindkvist, Thomas & Sjöberg, Maria (red.), *Det svenska samhället 800–1720: klerkernas och adelns tid*, 5., [rev. och uppdaterade] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2015.

Norborg, Lars-Arne, *Ulricehamnsbygden på Sten Sture d y:s tid*. Föredrag på Ulricehamnsmuseum 21 mars- 29 maj 1993. Nedtecknad kopia erhållen av Ulricehamn Stadsbibliotek.

,